

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК

ЖУРНАЛ ІСТОРІЇ І УКРАЇНОЗНАВСТВА

1-4 (152-155) Рік XXXIX

Під загальною редакцією
ЛЮБОМИРА ВИНАРА

2002

НЬЮ-ЙОРК - КИЇВ - ЛЬВІВ - ТОРОНТО - ПАРИЖ

АЛЛА АТАМАНЕНКО
Острозький Осередок УІТ
Острог

ОДИН ЛИСТ З АРХІВУ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ТОВАРИСТВА: ПРО ДОЛЮ ЗАГУБЛЕНОГО РУКОПІСУ ТОМУ "ІСТОРІЇ УКРАЇНИ-РУСИ"

В архіві Українського Історичного Товариства в Кенті (США) збереглася копія листа, на який до сьогодні немає відповіді. Він був підписаний вченими під час Міжнародної наукової конференції "Михайло Грушевський - історик, політик, громадянин", яка відбулася в Києві у вересні 1992 року. Адресовано лист до тодішнього генерального прокурора України п. Г. Ворсинова. В документі йшлося про потребу з'ясувати долю загубленого або знищеного рукопису другої частини десятого тому *Історії України-Руси* М. Грушевського.

Доля цього унікального документу, який зберігався в рукописному відділі Центральної Наукової Бібліотеки Академії Наук УРСР, довгий час цікавить дослідників. Питання його розшуку ставилося в пресі наприкінці 80-х - початку 90-х років. Піднімалося це питання на засіданнях Академічної комісії по вивченню наукової спадщини М. Грушевського, на різних наукових конференціях в Україні та поза її межами. Цілковито вірогідно, що сьогодні ще можна знайти співробітників бібліотеки, яким відомо, що сталося з цим текстом, і тому лист, підписаний вченими 24 вересня 1992 року, є актуальним.

Змінилися посадові особи в Генеральній Прокуратурі. Але проблема пошуку рукопису Михайла Грушевського залишається нерозв'язаною. Тому в цьому томі "Українського Історика" друкуємо лист вчених, що, віримо, допоможе привернути увагу громадськості до цього важливого питання.

ЛИСТ ПРОКУРОРОВІ УКРАЇНИ

Генеральному прокуророві України
п. Г. Ворсинову

Вельмишановний Пане Генеральний прокуроре!

Звернутися до Вас змушує доля рукописної спадщини найбільшого історика України М. Грушевського. Як відомо, М. Грушевський не встиг завершити своєї головної праці - "Історії України-Руси". Вже

після його смерті дочка історика К. Грушевська видала першу книгу X тому "Історії України-Руси" (1936). Доля рукопису завершеної другої частини X тому наразі невідома. Через настання хвилі репресій 1937-38 року (під час якої було репресовано й саму К. Грушевську) вийти друком вона вже не могла.

За окремими свідченнями цей рукопис зберігався в рукописному відділі ЦНБ АН УРСР (тепер - Інституту рукопису ННБ ім. В. Вернадського НАН України). Протягом п'ятидесятих років цей рукопис, очевидно, використовували для роботи ряд дослідників. Зокрема, рукопис особисто тримав в руках відомий архівіст І. Бутич, опрацьовуючи документи Богдана Хмельницького. Однак від кінця 50-х років сліди рукопису губляться. Нині в бібліотеці ім. Вернадського слідів рукопису не виявлено.

Питання розшуку рукопису неодноразово ставилося в пресі (напр., "Літ. Україна" № 49, 1989; "Слово", лютий 1990; "Український історик" № 1-4, 1991 - 1992). Академічна комісія по вивченню наукової спадщини М. Грушевського на своїх засіданнях від 1989 року також намагалася з'ясувати долю рукопису (чи було його викрадено й продано - й тоді існує можливість його повернення, чи просто безповоротно знищено). Але комісія не мала достатніх правових підстав для опиту свідків - посадових осіб тодішньої ЦНБ, що могли б пролити світло на долю рукопису.

Оскільки рукопис М. Грушевського належав до національної культурної спадщини і не підлягав державній охороні, просимо Вас, пане Генеральний Прокуроре, порушити за фактом його зникнення кримінальну справу. До слідчої групи як експертів просимо залучити фахівців з Комісії по вивченню наукової спадщини М. Грушевського, створеної НАН України.

Сподіваємося на Ваше сприяння в цій справі першорядної ваги, наслідком якої може стати з'ясування долі визначної пам'ятки нашої науки і культури.

З повагою

М. Стріха, зав. лабораторією Українського центру культурних досліджень.
Я. Дзира, старший наук, співр. Інституту історії України, член СПУ.
Любомир Винар, Голова Українського Історичного Товариства.
М. Брайчевський, доктор іст. наук, провідний науковий співробітник АН.
П. Сохань, д.і.н., член-кореспондент НАН України, директор Інституту ім. Грушевського.
Люта Тетяна, історик-архівіст.
Яр. Дашкевич, доктор істор. наук, заст. директора Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського Національної Академії наук України, Міжнародне Тов. ім. М. Грушевського.
Сергій Білокінь, кандидат філологічних наук.
Ігор Гирич, к.і.н.
Геннадій Боряк, к.і.н.